

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-25>

УДК 811.161.2(09)(437)

Русинко-Бомбик Л.М.

Ужгородський національний університет

ПРЕСКРИПТИВНІ ТА ДЕСКРИПТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ АВТОРСТВА ВАСИЛЯ СІМОВИЧА (ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ПЕРІОД)

Анотація. Стаття присвячена дослідженням української літературної мови Василя Сімовича у міжвоєнній Чехословаччині. Саме в цей період мовознавець працював над прескриптивними та дескриптивними дослідженнями, присвяченими актуальним питанням україністики. У статті обґрунтовано думку про те, що Василь Сімович справив дуже помітний вплив на розвиток української лінгвістики першої половини ХХ ст., а прескриптивний і дескриптивний доробок ученого празького періоду побудований на ґрунтовній діахронічній та контрастивній базі; дослідження В. Сімовича мають виразне прикладне спрямування – допомогти українцям опанувати норми української літературної мови. Автор висунув цілий ряд пропозицій з унормування літературного мововжитку, а також досліджував питання фонетики, морфології та словотвору.

Ключові слова: прескриптивне мовознавство, дескриптивне мовознавство, росіянізми, діахронія, контрастивні дослідження, В. Сімович.

Rusynko-Bombyk Lyubov

Uzhgorod National University

PRESCRIPTIVE AND DESCRIPTIVE STUDIES OF UKRAINIAN LANGUAGE BY VASYL SIMOVYCH (CZECHOSLOVAK PERIOD)

Summary. The article substantiates the idea that Vasil Simovic made a very noticeable impact on the development of Ukrainian linguistics of the first half of the XX century, and the scientist's prescriptive and descriptive heritage of Prague period, is built on a thorough diachronic and contrastive basis; researches of V. Simovich have a clear application direction – to help the Ukrainians to learn the norms of the Ukrainian literary language. The primary task of Ukrainian linguists was the description of all levels of the Ukrainian language and the definition of its norms. This task was complicated by the centenary of the stateless existence of the Ukrainian literary language, which was the cause of her blockage numerous russianism, germanisms, words of Polish origin and other foreign words, which not only negatively affected the lexicon of the Ukrainian literary language, but also eroded the original integrity of its system. The author is fluent in the facts of the history of the language, compares the phenomena in different languages. Remoteness from Russia allows him to speak freely about the negative impact of Russian on Ukrainian language, which would have been impossible at that time in the USSR. Simovich managed to continue the vector of development of Ukrainian studies, which was destroyed after the collapse of Ukrainization in the USSR. Many of the analyzed developments are relevant today, which determines the prospects of this study.

Keywords: prescriptive linguistics, descriptive linguistics, russianisms, diachrony, contrastive studies, V. Simovich.

Постановка проблеми. Міжвоєнна Чехословаччина через політичні обставини стала центром української еміграції. У цей період у Празі працювали провідні україністи: Д. Дорошенко, С. Смаль-Стоцький, О. Колесса, В. Кузеля, М. Лозинський, І. Огієнко, В. Сімович, І. Панькевич, М. Башмак, Я. Неврлий та ін. Наукова проблема, що потребує нового підходу та переосмислення, – вивчення розвитку українського мовознавства у міжвоєнній Чехословаччині як загального процесу, так і виразнення мовознавчої спадщини окремих лінгвістів.

В історії української мовознавчої науки Василь Сімович посідає чільне місце, однак вивчення його спадщини мало свою специфіку. У радянський період ім'я вченого замовчувалося. Жодна з його праць не описана у відомому бібліографічному покажчику «Українська мова» [2], у той час як на еміграції вченого пам'ятали і досліджували. Його доробок привернув увагу таких учених, як Ю. Шевельов, О. Горбач, П. Ковалів та ін. [3; 6; 19; 20; 21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тільки зі здобуттям незалежності в Україні почали належним чином досліджувати доробок Сімовича.

Стаття про нього з'явилася в енциклопедії «Українська мова» [5]. Видано повне зібрання його творів [13], написано цілий ряд досліджень [1; 3; 4; 6; 7; 16; 17; 18]. Усі ці дослідження, однак, не вичерпують усього багатства доробку вченого, який, без сумніву, справив дуже помітний вплив на розвиток української лінгвістики першої половини ХХ ст.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. До малодосліджених належить, зокрема, празький період у науковій біографії В. Сімовича, що свідчить про актуальність нашого дослідження. На початку 20-х років ХХ ст. спостерігається значне розширення сфер функціонування української літературної мови як в УСРР, так і в середовищі української еміграції. На цей час структура української літературної мови була описана лише фрагментарно, а її норми перебували на початковому етапі формування. Перебуваючи у Чехословаччині, В. Сімович працював у напрямках прескриптивного і дескриптивного мовознавства.

Мета дослідження – проаналізувати мовознавчі ідеї В. Сімовича у міжвоєнній Чехословаччині, узагальнити його погляди у напрямках дескриптивного та прескриптивного мовознавства.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим завданням українських мовознавців став опис усіх рівнів української мови та окреслення її норм. Це завдання ускладнювалося столітнім бездержавним існуванням української літературної мови, яке стало причиною її засмічення численними росіянізмами, полонізмами, германізмами та іншими чужомовними словами, які не лише вкрай негативно позначалися на лексиконі української літературної мови, а й розмивали самотутню цілісність її системи. Не випадково ця проблематика посідає центральне місце в лінгвістичних дослідженнях провідних українських мовознавців та культурних діячів (О. Курило, О. Синявського, В. Гнатюка, Є. Чикаленка, М. Левицького, Д. Николишина), які репрезентують УСРР, українські землі Польщі, а також українську діаспору.

Дослідження В. Сімовича мають виразне прикладне спрямування – допомогти українцям опанувати норми української літературної мови. Це завдання В. Сімович задекларував ще у передмові до «Практичної граматики української мови», виданої до чехословацького періоду у Роштаді. За його словами, ця книжка «має в найкоротшому часі зазаяомити читачів з найважливішими законами української мови та прикласти ті закони до життя» [12, с. 5].

На початку 20-х років ХХ ст. спостерігається значне розширення сфер функціонування української літературної мови як в УСРР, так і в середовищі української еміграції. У цей час система української літературної мови була описана лише фрагментарно, а її норми потребували кодифікації.

Першочерговим завданням українських мовознавців став опис усіх рівнів української мови та окреслення її норм. Це завдання ускладнювалося столітнім бездержавним існуванням української літературної мови, яке стало причиною її засмічення численними росіянізмами, полонізмами, германізмами та іншими чужомовними словами, які не лише вкрай негативно позначалися на лексиконі української літературної мови, а й розмивали самотутню цілісність її системи. Не випадково ця проблематика посідає центральне місце в лінгвістичних дослідженнях провідних українських мовознавців та культурних діячів (О. Курило, О. Синявського, В. Гнатюка, Є. Чикаленка, М. Левицького, Д. Николишина), які репрезентують УСРР, українські землі Польщі, а також українську діаспору.

Дослідження В. Сімовича мають прикладне спрямування – допомогти українцям опанувати норми української літературної мови. Це завдання В. Сімович задекларував ще у передмові до «Практичної граматики української мови», виданої до чехословацького періоду у Роштаді. За його словами, ця книжка «має в найкоротшому часі зазаяомити читачів з найважливішими законами української мови та прикласти ті закони до життя» [12, с. 5]. Прескриптивні міркування щодо норм української літературної мови В. Сімович виклав у брошурі «На теми мови», що вийшла 1924 року у празькому видавництві «Нова Україна» [11]. Він активно редагував тексти різних стилів української мови, тому узагальнив власні спостереження та проаналізував найтипівіші помилки тогочасного українського мововжитку,

запропонувавши, замість нехарактерних, часто чужомовних, альтернативні слова чи їх форми, які є питомими українськими утвореннями або ж відповідають фонеморфемній та грамати́чній структурі української мови і можуть стати нормативними. Незважаючи на досить загальну назву праці «На теми мови», В. Сімович уже у вступній її частині чітко окреслює досліджувану проблематику. За його словами, об'єктом аналізу стануть дві тенденції розвитку української літературної мови, які автор називає «московфільство» та консерватизм.

Основна увага В. Сімовича спрямована на виявлення та аналіз фактів мовного «московфільства»: «Під «московфільством» у сфері мови я розумію ось що: приймати те, що від чужих н а р о д і в попадає до скарбу нашої мови, не від них безпосередньо, а просіяним крізь московське сито [це проявляється і у правописі чужих слів, і в відміні, і у роді, який прикладаємо до чужих слів і т.д.]; ігноруючи закони української граматики; заводити в нашу мову московські форми, оминаючи свої власні фрази, брати московські; дослівно перекладати [а то й неперекладаними лишати] слова й вислови з московської мови, не додивляючись до того, чи вони відповідають духові нашої мови, чи ні й т.д. (розрідження авто-ра – Василя Сімовича)» [11, с. 3].

Перш ніж перейти до аналізу конкретних фактів В. Сімович справедливо відзначає, що вплив «московської» мови в українських школі та церкві розпочалося ще у ХVІІІ ст., і відтоді перервано безпосередні контакти української та західноєвропейських мов, що й витворило культурно-історичне підґрунтя для росіянізації української мови: «Українець, діставши слова не безпосередньо з їхнього джерела, або західноєвропейських вчителів (здебільшого Німців), а написаними помосковському, списував їх буква за буквою так, як ті слова були написані по-московському, і приладнував їх до своєї вимови» [11, с. 4].

Об'єктом справедливої критики В. Сімовича стають непоодинокі випадки ігнорування чинних «Найголовніших правил українського правопису» УСРР провідними філологами та періодичними виданнями – С. Єфремовим, Г. Голоскевичем, а також центральною газетою радянської України «Вісти».

Так, у назві останньої всупереч «Найголовнішим правилам українського правопису», які «кажуть в назив. мн. скрізь в шелестівковій одміні жіночого роду писати *-i*, пише в своїй назві на кінці *-u*» [11, с. 6]. «Половинистими» вважає В. Сімович і правила вживання літер *г* та *і* у словах чужомовного походження. Оскільки в російській мові є лише проривний задньоязиковий звук [g] та літера на його позначення *г*, то, копіюючи чужомовні словоформи зі звуком [g], які потрапили в українську мову за посередництвом російської, з'явилися українські форми на зразок *гігієна* замість *гігієна* або *гегемонія* замість *гегемонія* тощо. Цілком безпідставними є спроби відтворювати в українській мові чужомовний фрикативний [h] літерою *х*, як у власній назві *Сахара* замість *Сагара* [11, с. 8].

У випадку вживання літер *г* та *і* у запозичених словах В. Сімович не лише нагромаджує факти неточного слововжитку, але й пропонує

розв'язання цього питання: «Усунути цю правописну плутанину може тільки такий правописний закон, який казав би скрізь у нас там писати г, де чується у чужій мові *h*; писати там г, де чуто *g* (винятки, розуміється, в тих словах, що давно до нас прийшли з церковними книжками), х там, де чути *ch*» [11, с. 9].

Цілком справедливо В. Сімович вбачає наслідки росіянізації в невідмінюванні чужомовних іменників на *-o*, *-i*, *-e*. Оскільки іменників російськомовного походження на *-o*, *-i*, *-e* нема, то чужомовні з походження іменники з такими фіналями в російській мові не відмінюються. Проте в українській мові іменники на *-o* – не рідкість (*тато*, *Дніпро*, *Винниченко*), то й чужомовні утворення тут повинні відмінюватися. На підтвердження своєї думки В. Сімович наводить численні приклади з народнорозмовного мовлення, з літературних творів та епістолярію І. Нечуя-Левицького, М. Коцюбинського, І. Тобілевича, В. Гнатюка.

Під впливом російської мови в українській літературномовній традиції занепало регулярне колись правило передавати грецькі та латинські іменники із формами жіночого роду – *кляса*, *зала*, *синтеза*, *аналіза*, *метода*, *база*, *криза*, *оаза*, *синтакса*, *еліпса* тощо. Так само латинські іменники середнього роду за російською граматичною традицією в українській мові змінюють рід на чоловічий: «На мою думку, зазначає В. Сімович, і в нас треба б лишати рід оригіналу і писати: *довге меморандум*, *кожне індивідуум*, *потрібне мінімум* чи *максимум*, *римське форум*, *погане фатум*, *розумне критеріум*, *довге кольоквіум*, *високе подіум*» [11, с. 12–13].

В. Сімович приділяє значну увагу вживанню дієприкметникових форм, окремі з яких, як відомо, потрапили в мовлення українців під впливом російської або церковнослов'янської мов і не характерні для граматичної системи української мови. Так, автор зауважує, що «ніяким чином не можна сказати (чи написати) н.пр., так: будемо підтримувати усіма *маючимися* засобами або техніка з *розмовляючими* фільмами [...], а можна сказати тільки так: *засобами*, *що є в наших руках*; *фільмами*, *що розмовляють*. Скорочувати відносні речення дієприкметниками, дарма що це не раз дуже вигідно – не треба й не можна» [11, с. 15].

Дієслова пасивного, або, як їх називає В. Сімович, «страждального стану (*passivum*, *стадательный залог*), то наша мова їх взагалі не любить і де може, заступає його діяльним», тому замість дієслівних форм на зразок *продавались місту*, *союзом звернута була увага* треба вживати *продавали місту*, *союз звернув увагу* [11, с. 16]. Оскільки дієслівні форми на *-но*, *-то* «містять у собі значіння минулого часу», то, на думку лінгвіста, не треба додавати до них форми допоміжного дієслова «було». Слушність своїх рекомендацій В. Сімович підтверджує не лише аналогічними міркуваннями своїх колег з УСРР, зокрема, О. Синявського, а й прикладами з українського фольклору чи з текстів класиків – Т. Шевченка, П. Куліша, Марка Вовчка [11, с. 17].

В. Сімович справедливо вважає справжніми варваризмами широко поширену в українському мовленні практику використання російської синтаксичної конструкції дієслівної неособової фор-

ми з орудним відмінком: замість *мною складено проекта* треба вживати *я склав проект*, замість *владою його було призначено на комісара* – *влада призначила його комісаром* тощо [11, с. 19–20].

Цінними є спостереження В. Сімовича над вживанням прийменникових конструкцій. На багатому фактичному матеріалі, почерпнутому переважно з радянської періодики початку 20-х років ХХ ст., дослідник вказує на типові помилки, породжені росіянізацією української мови [11, с. 21–23]. Не втратили своєї актуальності рекомендації лінгвіста щодо неправильного перекладу російського слова «относительно» українським «відносно», який треба перекладати «щодо», або «супроти». В. Сімович радить замінювати поширену в українському літературному мовленні фразу «у цьому відношенні», замість якої, на думку вченого, слід *вживати із цього боку*, *із цього погляду*, *щодо того*, *в тім напрямі* [11, с. 25]. Лінгвіст переконливо доводить, що низка проаналізованих росіянізмів в українській мові – це не питома російські слова, а, як правило, кальки з німецької. Пор.: нім. *bant* – рос. *благодаря*; нім. *betreffend* – рос. *относительно*, нім. *ohne jeden Zweifel* – рос. *безъ всякаго сомнения*. В. Сімович аналізує російські слова *вопросъ*, *сложный*, *характерный*, *долженъ*, *смыслъ*, *решительно*, *въ свою очередь*, *въ томъ числѣ* та їх українські відповідники, чітко диференціюючи утворення, що відповідають граматичній структурі української мови і що суперечать їй [11, с. 32–35].

Консерватизм у функціонуванні української літературної мови В. Сімович вбачає в тому, що українські письменники, «звикши до неорганічно не раз утвореної форми, слова, фрази, опираються не тільки витвореним у дусі нашої мови новотворам, а й народнім словам чи фонетичним явищам, що, з якоїсь причини не здобули собі права громадянства в письменницькій мові» [11, с. 4].

Лінгвіст також аналізує тенденцію неологізації в українській літературній мові. Характеризуючи «ковані слова», В. Сімович пропонує власні критерії розмежування новотворів надлишкових та природних і потрібних. Єдиним критерієм такого розмежування неологізмів мовознавець вважає структуру, фонетичну та словотвірну, української мови. Так, В. Сімович не погоджується з «консервативними» українськими лінгвістами, які вважають штучним прийменник *уві*, що постав із метою забезпечення милозвучності української мови. Він подає низку ілюстрацій із творів українських класиків та праць мовознавців (П. Куліш, Ю. Федькович, В. Пачовський, В. Ганцов та ін.), які вживали цей прийменник, щоб не порушувати питомих фонетичних норм української мови. Натомість учений вважає недоречним вживання сполучника *позаяк* у значенні *бо*, адже у говорах української мови цей сполучник вживається у значенні *оскільки* [11, с. 40–41]. На думку В. Сімовича, усі підстави статі нормативними в українській літературній мові мають такі новотвори початку 20-х років ХХ ст.: економічні терміни *робітна днина*, *робітний час*, *робітна сила*; технічний термін *течиво* 'рідина', геологічний термін *влогвина* 'кітловина', педагогічні терміни *виховник*, *виховниця*, *виховничий*, а також *твориво* 'витвір', *зайвина* 'залишок', *дововідь*, *дововідач*,

руйнівник, руйнівничий тощо [11, с. 42–43]. Частина цих неологізмів, як і передбачав В. Сімович, увійшла в український літературний лексикон.

Заслугою на увагу його детальна аргументація про заміну терміна «*поняття*» на власний неологізм ученого, апробований ним ще в школах Чернівців, на «*тямка*». Про переваги українського неологізму *тямка* перед польсько-російським *поняття* промовляє широке його вживання у творах І. Нечуя-Левицького, М. Кочубинського, С. Єфремова, а також низка похідних утворень – *тямовий, тямовитість, тямкувати* [11, с. 45].

Важливе значення для дослідження граматичної структури української мови має ґрунтовна студія В. Сімовича «Українські іменники чоловічого роду на -о в історичному розвитку й освітленні». Мовознавець, на нашу думку, свідомо обирає такий специфічний для слов'янських мов словозміний тип іменників не лише для того, щоб розкрити його особливості, а й з метою увиразнити на його прикладі граматичну самобутність української мови. Щоб досягти своєї мети, мовознавець розширює джерельну базу дослідження, аналізуючи сучасні українські іменники чоловічого роду на -о із широким залученням фактів із пам'яток української мови, а також інших слов'янських мов.

В огляді літератури з досліджуваної проблеми В. Сімович приходить до висновку, що цієї проблеми торкалися тільки окремі автори, але робили це побіжно та лише на сучасному матеріалі, а тому він не поділяє їхніх поглядів. Так, С. Смаль-Стоцький та С. Кульбакін пов'язують появу іменників чоловічого роду на -о із середнім родом, «означаючи чоловічі істоти, такі іменники переходили у чоловічу відміну». О. Шахматов пояснював появу цього структурного типу іменників впливом кличного відмінка іменників чоловічого роду на -а. А. Кримський виводить досліджувані іменники із здрібнених іменних варіантів особових імен на -ко [15, с. 6].

В. Сімович не погоджується з цими поясненнями і на підставі аналізу значного мовного матеріалу – історичного та сучасного – доводить, що «ці форми творилися паралельно і рівночасно за аналогією до іменників із іншими наростками -но, -ло. Чоловічі іменники на -о, як їх тепер бачимо в українській мові, це – вислід довгого процесу, і коли вони все ще творяться, то оце вже за аналогією до тих іменників, які виникли в цьому процесі, і для нових творів становлять підставу, освячений традицією закон» [15, с. 8–9].

Цю позицію лінгвіста поцінував П. Ковалів, дослідник мовознавчої спадщини В. Сімовича: «Як добрий знавець історії української мови та законів її розвитку, проф. Сімович цілком правильно розв'язує питання розвитку іменникових форм чоловічого роду на -о: як й інші форми, що розвивалися за тими самими законами, форми на -о цілком натурально могли виникати двома шляхами – фонетичним та морфологічним (шляхом аналогії). Причём, принципи аналогії проф. Сімович цілком правильно розуміє, як вплив однієї групи слів того ж самого роду на групу інших слів, що історично розвинулась пізніше» [6, с. 27].

Глибину Сімовичевих студій над іменниками чоловічого роду на -о засвідчує висновкова части-

на дослідження вченого. Так, він стверджує, що «у порівнянні з іншими слов'янськими мовами, число іменників на -о сильно розрослося, й вони все ще творяться». Причину появи іменників на -о В. Сімович пов'язує із занепадом редукційних голосних у кінці слова, що спричинив збіг приголосних, усунення якого й породило цей структурний тип іменників. Початок цього процесу В. Сімович датує XII ст. і розпочався він, на думку вченого, з чоловічих особових імен [10, с. 67].

Такий методологічний підхід до вивчення іменників чоловічого роду на -о В. Сімович застосує і для дослідження українських згрубілих та здрібнених хресних імен [10]. Він аналізує чоловічі хресні імена, зафіксовані у пам'ятках української мови, у словниках Є. Желехівського та Б. Грінченка. Такий підхід дозволив авторові простежити динаміку розвитку оцінних варіантів чоловічих особових імен від XI ст. до початку XX ст. В. Сімович довів, що адаптація хресних чоловічих імен на українському мовному ґрунті відбувалася на фонетичному та словотворчому рівнях. «Між тими іменами бачимо в XIV–XVII ст. багато згрубілих та здрібнених імен, що творилися здрібненими та згрубілими суфіксами, які в мові вже існували» [10, с. 176]. На думку лінгвіста, окремі згрубілі суфікси зникали, бо імена, утворені з їх допомогою робилися образливими. Так само здрібнілі суфікси втрачали свою оцінність, а іменні варіанти ставали нейтральними. Як стверджує В. Сімович, прикметною рисою української мови став той факт, що за допомогою більшості здрібнених та згрубілих суфіксів творяться похідні варіанти лише від хресних, тобто християнських імен, як правило, грецького, латинського або єврейського походження, і тільки зрідка – від особових дохристиянських (слов'янських) імен [10, с. 180].

Вивченню граматики української мови присвячена стаття В. Сімовича «До морфології українських прикметників» (1933) [13]. У ній автор докладно аналізує засади поділу словозміни українських прикметників на тверду та м'яку групи, з'ясовує історію цих парадигматичних типів. Автор доводить, що відмінювання прикметників в українській мові становить нову, логічно утворену систему, сформовану на підставі чіткої кореляції флексій твердого та м'якого різновидів. На думку вченого, м'який різновид відмінювання прикметників сформувався пізніше, ніж твердий [9, с. 65].

До мовознавчих праць празького періоду є всі підстави зарахувати відоме дослідження В. Сімовича «Проблема гармонії складів у морфології слов'янських мов», яке хоч і було опубліковане 1938 року, коли, вчений жив у Львові, проте основою цієї статті, як зазначає сам автор, стала його доповідь на Українському науковому з'їзді, що відбувся у Празі 1932 року. Окрім того, проблематика статті тісно пов'язана з тематикою досліджень Празького лінгвістичного гуртка, до якого належав і В. Сімович.

У цій праці лінгвіст детально аналізує випадки вирівнювання кількості складів словоформ, що відбувається навіть усупереч фонетичним змінам. Учений зазначає: «гармонія складів – це узгодження числа складів у деяких формах слов'янської морфології, узгодження,

що склалося наслідком деяких структуральних законів у мовах славянських народів, і сильно в'яжуться з функційними завданнями цих форм. Іншими словами – в славянських мовах подібується дострій числа складів у деяких формах, і то таких, у функціях цих форм є якість зближення, а то й функційна близькість» [14, с. 3]. Це морфологічне явище В. Сімович вивчає не лише на прикладах зі слов'янських мов (українська, чеська, сербська, польська, російська), а й санскриту, латинської, грецької, а також балтійських мов. Широка фактологічна база та глибоке теоретичне підґрунтя дослідження дозволили В. Сімовичу пояснити низку складних явищ в словозмінні слов'янських мов та української зокрема. Так, на думку вченого, саме гармонією складів, тобто завдяки вирівнюванню їх кількості, в українській мові у дієслівних формах 1 особи множини теперішнього часу на місці фінального праслов'янського *ь*, який занепав у слабкій позиції, з'являється *-о*: **beremь* > *беремо* [14, с. 5]. В інших слов'янських мовах, як переконливо доводить В. Сімович, на місці колишнього праслов'янського *ь*, щоб зберегти колишню гармонію складів, з'являються такі форми: польське, лужицьке – *bierzemy*; чеське, болгарське – *bereme* тощо.

Концепція гармонії складів дозволила В. Сімовичу пояснити складні явища морфо-

логії слов'янських мов, зокрема появу форм наказового способу дієслів в українській мові, слов'янських дієслівних форм 1 особи однини теперішнього часу на *-ati*, закінчення орудного відмінка іменників жіночого роду колишньої основи на *-*a*, родового відмінка множини іменників чоловічого та середнього родів на зразок *полів*, *хатів*, *бабів*.

Це та інші, пізніші дослідження видатного українського лінгвіста з царини фонології та морфології дали підстави Ю. Шевельову справедливо стверджувати, що В. Сімович «був першим найвизначнішим українським фонологом празького напрямку, що сполучив ідеї структуралізму з гумбольдтіансько-потєбнянським підходом до мови як вияву духовности нації» [21, с. 2840].

Висновки і пропозиції. Прескриптивний і дескриптивний доробок В. Сімовича празького періоду побудований на ґрунтовній діахронічній та контрастивній базі. Автор вільно оперує фактами історії мови, порівнює явища в різних мовах. Віддаленість від Росії дозволяє йому вільно висловлюватися про негативний вплив російської на українську, що було б неможливо на той час в УСРР. Сімовичеві вдалося продовжити той вектор розвитку україністики, який знищили після згортання українізації в УСРР. Багато з аналізованих напрацювань актуальні і сьогодні, що визначає перспективи цього дослідження.

Список літератури:

1. Білоус М., Терлак З. Василь Сімович. 1880-1944. Життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1995. 179 с.
2. Гольденберг Л., Королевич Н. Українська мова. Бібліографічний покажчик. Київ, 1963. 300 с.
3. Горбач О. Василь Сімович і його «Граматика української мови» (1921). *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 1 : Мовознавство / Упорядк. і передм. Л. Ткач. Чернівці, 2005. С. 440–450.
4. Гуйванюк Н. Вплив мовознавчих поглядів Василя Сімовича на формування українських граматичних концепцій у 20-30-х рр. XX ст. *Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту*. Вип. 312–313. Слов'янська філологія. 2008. С. 216–223.
5. Дзєндзелівський Й. Сімович Василь Іванович *Українська мова* / ред. кол. В. Русанівський, О. Тараненко та ін. Київ, 2004. С. 598–599.
6. Ковалів П. Василь Сімович. Вінніпег, 1953. 39 с.
7. Погребенник Ф. Василь Сімович – український вчений і громадсько-культурний діяч *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 2: Літературознавство. Культура / Упорядк. і передм. Л. Ткач. Чернівці, 2005. С. 11–22.
8. Сімович В. Вибрані статті / Упорядкування та примітки Н. Ткачової. Тернопіль, 2005. 112 с.
9. Сімович В. До морфології українських прикметників. *Slavia*. XII. Praha, 1933. S. 62–70.
10. Сімович В. Історичний розвиток українських (здрибнєних та згрубілих) чоловічих хресних імен із окремішньою увагою на завершлі суфікси. *Sbornik prací I. sjezdu slovanských filologů v Praze*. Sv. 2. Praha, 1929. S. 174–183.
11. Сімович В. На теми мови. Прага-Берлін, 1924. 46 с.
12. Сімович В. Практична граматика української мови. Раштат, 1918. 368 с.
13. Сімович В. Праці у двох томах / Упорядк. і передм. Л. Ткач. Чернівці, 2005.
14. Сімович В. Проблема гармонії складів у морфології славянських мов. Прага, 1938. 10 с.
15. Сімович В. Українські іменники чоловічого роду на *-о* в історичному розвитку й освітленні. Прага, 1929. 70 с.
16. Тарновецька Л. Мовознавча спадщина В. Сімовича і сучасність *Культура слова*. 1991. Вип. 41. С. 52–58.
17. Ткач Л. Мовознавчий світогляд Василя Сімовича в контексті сучасних потреб українського мовознавства. *Науковий вісник Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*. Вип. 312–313 : Слов'янська філологія. 2008. С. 29–35.
18. Ткач Л. Передмова *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 1: Мовознавство. Чернівці, 2005. С. 13–28.
19. Шевельов Ю. Життя і праця Василя Сімовича. *Слово*. 1991. Ч. 23. С. 6–7.
20. Шевельов Ю. Незаступна втрата. Василь Сімович – мовознавець. *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 1: Мовознавство. Чернівці, 2005. С. 426–430.
21. Шевельов Ю. Сімович Василь. *Енциклопедія українознавства*. Словникова частина (ЕУ–II). Париж, Нью-Йорк, 1976. Т. 8. С. 2840–2841.

References:

1. Bilous M., Terlak Z. Vasyľ Simovych. 1880-1944. Zhyttypysno- bibliografichnyj narys. L'viv, 1995. 179 s.
2. Gol'denberg L., Korolevych N. Ukrayins'ka mova. Bibliografichnyj pokazhchik. Kyiv, 1963. 300 s.
3. Gorbach O. Vasyľ Simovych i jogo «Gramatyka ukrayins'koyi movy» (1921). Simovych V. Praci u dvox tomax. T. 1 : Movoznavstvo / Uporyadk. i peredm. L. Tkach. Chernivci, 2005. S. 440–450.
4. Gujvanyuk N. Vplyv movoznavchux poglyadiv Vasylya Simovycha na formuvannya ukrayins'kych gramatychnykh koncepcij u 20-30-x rr. XX st. Naukovyj visnyk Chernivecz'kogo nacz. un-tu. Vyp. 312–313. Slov'yans'ka filologiya. 2008. S. 216–223.

5. Dzendzelivs`kyj J. Simovykh Vasyľ Ivanovykh. Ukrayins`ka mova / red. kol. V. Rusanivs`kyj, O. Taranenko ta in. Kyiv, 2004. S. 598–599.
6. Kovaliv P. Vasyľ Simovykh. Vinnipeg, 1953. 39 s.
7. Pogrebennyk F. Vasyľ Simovykh – ukrayins`kyj vchenyj i gromads`ko-kul`turnyj diyach Simovykh V. Praci u dvox tomax. T. 2: Literaturoznavstvo. Kul`tura / Uporyadk. i peredm. L. Tkach. Chernivci, 2005. S. 11–22.
8. Simovykh V. Vybrani statti / Uporyadkuvannya ta prymitky N. Tkachovoyi. Ternopil`, 2005. 112 s.
9. Simovykh V. Do morfologiyi ukrayins`kyyx prykmetnykiv. Slavia. XII. Praha, 1933. S. 62–70.
10. Simovykh V. Istorychnyj rozvytok ukrayins`kyyx (zdribnilyx ta zgrubilyx) cholovichykh xresnyx imen iz okremishn`oyu uvagoyu na zavmerli sufiksy Sbornik praci I. sjezdu slovanskykh filologu v Praze. Sv. 2. Praha, 1929. S. 174–183.
11. Simovykh V. Na temy movy. Praga-Berlin, 1924. 46 s.
12. Simovykh V. Praktychna gramatyka ukrayins`koyi movy. Rashtat, 1918. 368 s.
13. Simovykh V. Praci u dvox tomax / Uporyadk. i peredm. L. Tkach. Chernivci, 2005.
14. Simovykh V. Problema garmoniyi skladiv u morfol`og`iyi slavyans`kyyx mov. Praga, 1938. 10 s.
15. Simovykh V. Ukrayins`ki jmennyky cholovichogo rodu na -o v istorychnomu rozvytku j osviltenni. Praga, 1929. 70 s.
16. Tarnovecz`ka L. Movoznavcha spadshhyna V. Simovycha i suchasnist` Kul`tura slova. 1991. Vyp. 41. S. 52–58.
17. Tkach L. Movoznavchyj svitoglyad Vasylya Simovycha v konteksti suchasnyx potreb ukrayins`kogo movoznavstva Naukovyj visnyk Chernivecz`kogo nacional`nogo universytetu im. Yu. Fed`kovycha. Vyp. 312–313: Slov`yans`ka filologiya. 2008. S. 29–35.
18. Tkach L. Peredmova Simovykh V. Praci u dvox tomax. T. 1: Movoznavstvo. Chernivci, 2005. S. 13–28.
19. Shevel`ov Yu. Zhyttya i pracya Vasylya Simovycha Slovo. 1991. Ch. 23. S. 6–7.
20. Shevel`ov Yu. Nezastupna vtrata. Vasyľ Simovykh – movoznavecz` Simovykh V. Praci u dvox tomax. T. 1: Movoznavstvo. Chernivci, 2005. S. 426–430.
21. Shevel`ov Yu. Simovykh Vasyľ Encyklopediya ukrayinoznavstva. Slovnykova chastyna (EU–II). Paryzh, N`yu-Jork, 1976. T. 8. S. 2840–2841.